

ANTE MARIJA STRGAČIĆ

1. I 1901—19. III 1971.

Dr Ante Strgačić dao je vidljiv prilog povijesti hrvatskog glagoljaštva na zadarskom području, a i sam je bio jedan od posljednjih svećenika glagoljaša, pa je stoga zavrijedio da njegovoj uspomeni posvetimo ovih nekoliko redaka.

Prof. Strgačić je rođen 1. siječnja 1901. u Velom Ižu (o. Iž), gdje se od davnine glagoljalo. Nakon završene gimnazije polazi Teološki i Filozofski fakultet u Ljubljani. Bio je župnik u više mjesta, a najdulje je boravio u Salima (Dugi otok). Uz svoje dužnosti proučava crkvenu i kulturnu povijest svoga kraja, pa je rezultat njegovih istraživanja bila doktorska disertacija: *Kršćanstvo u rimskoj provinciji Dalmaciji do Milanskog edikta 313.*, kojom je u veljači 1941. doktorirao na ljubljanskom Teološkom fakultetu.

God. 1949. dolazi u centar arhivske građe — Zadar. Tu postaje naučni pa viši naučni suradnik Historijskog arhiva do penzije god. 1965. Kad je god. 1954. osnovan Akademijin Institut u Zadru, on se predaje ostvarivanju njegovih zadataka pisanjem znanstvenih radova i rasprava za njegove publikacije »Zadarska revija« i »Radovi«. Surađivao je i u drugim hrvatskim povijesnim publikacijama pa bibliografija njegovih radova broji 58 jedinica (cf. Bibliografija dra Strgačića od Dinka Foretića u Zadarskoj reviji 2, Zadar 1971, 132—134).

Od njegova bibliografskog repertoara 10 se radova odnosi na hrvatski glagolizam i na teme iz povijesti starije hrvatske književnosti. Najprije registrira arhivsku glagoljsku građu, a zatim je obrađuje i daje sinteze. To su slijedeći radovi: *Miscellanea Državnog arhiva u Zadru I*, Zadar 1949, 91 i II—IV, Zadar 1952, 184. Tu je transliterirao sve isprave iz glagoljice, crkvene ćirilice i bosančice; *Glagoljski spomenici zadarske nadbiskupije*. Starine JAZU 43. Zagreb 1950, 280—287; *Papa Aleksandar III u Zadru*. Radovi Instituta JAZU u Zadru I, Zagreb 1954, 153—187; *Zadranin Šime Vitasović i kulturno-povijesno značenje njegovih djela*. Radovi Instituta JAZU u Zadru II, Zagreb 1955, 47—78; *Neobjavljena književna djela Zadranina Šime Buđinića*. Radovi Instituta JAZU u Zadru II, Zagreb 1955, 359—373; *Glagoljaško sjemenište u Priku kraj Omiša u Dalmaciji i njegovi posljednji đaci*. Vjesnik Staleškog društva katoličkih svećenika NR Hrvatske III, Zagreb 1956, sv. 1—2, 5—26; *O uzgoju i naucima dalmatinskog klera u prošlosti*. Zadarska revija V, Zadar 1956, br. 3, 179—184; *Trećoreci-glagoljaši na Hvaru*. Prilozi povijesti otoka Hvara II, Hvar 1962, 37—45; *Hrvatski jezik i glagoljica u crkvenim ustanovama grada Zadra*. Zadar, Zbornik MH, Zagreb 1964, 373—429; *O biblioteci glagoljaškog sjemeništa u Priku kraj Omiša u vrijeme njegove likvidacije*. Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru 6, Zadar 1969, 117—130.

Rezultate ovih svojih radnja utkao je dr Strgačić u oveću studiju: *Hrvatski jezik i glagoljica u crkvenim ustanovama grada Zadra*. Ova se opširna radnja može sažeti u 3 dijela: 1. Arhivski podaci (latinski, ta-

lijanski, hrvatsko-latinički i glagoljski koji svjedoče da se u zadarskim crkvama glagoljalo od 11—19. st. Tu je riječ o dočeku pape Aleksandra III u Zadru 1177., o penetraciji hrvatsko-glagoljskog elementa u Zadar u 13—14. st., o hrvatskom crkvenom repertoriju u rukopisima, o zadarskim trećorecima-glagoljašima, zatim o pokušaju da se spriječi glagoljanje počevši od nadbiskupa Valaressa 1460. i dalje kroz 150 godina. Zatim se govori i o Zadraniu Šimi Kožičiću Begni koji 1530. osniva glagoljsku tiskaru. 2. Nastojanja oko štampanja glagoljskih knjiga nakon Tridentinskog sabora i osnutka Kongregacije de propaganda fide. Iznosi rimske akcije na priređivanju glagoljskih misala i brevijara u 16. i 17. st. (Šime Budinić, zad. kanonik Ivan Milačić i Rafael Levaković, u čijoj redakciji izlazi glagoljski misal u Rimu god. 1631). 3. Briga oko odgoja glagoljaškog svećenstva. Pored ostalog ovdje se govori i o pokušajima školovanja glagoljaškog klera i o dva sjemeništa u Dalmaciji i to tek polovinom 18. st., jedno u Zadru 1748. god., a drugo u Priku kraj Omiša 1750. Ova su dva sjemeništa ukinuta god. 1821., kad su austrijske vlasti reorganizirale bogoslovne nauke u Dalmaciji. Tada je došlo do osnutka hrvatskog bogoslovija s katedrom za staroslavenski jezik. Za taj predmet bio je prvim profesorom glagoljaš *Benedikt Mihaljević*, a iza njegove smrti god. 1855. naslijedio ga je Zadraniin *Ivan Berčić*. Kako je početkom 19. st. glagoljica pomalo izumirala po zadarskim crkvama, to ju je prof. Ivan Berčić na neki način uskrisio prenijevši je iz svakodnevnne upotrebe na znanstveno područje.

Tako je dr Ante Strgačić izvukao iz zaboravi svojim marljivim i napornim radom na arhivskim fondovima mnoga imena i djelovanje popova glagoljaša u Zadru i njegovoj okolici. Oni su budno čuvali nasljeđe slavenskog bogoslužja i glagoljske liturgijske knjige.

Osim radova iz povijesti zadarskog glagolizma i iz starije hrvatske književne povijesti prof. Strgačić obrađuje teme iz političke i kulturne povijesti kao u radnji: *Kulturno-povijesno značenje samostana Benediktinki i sv. Marije u Zadru u počecima njegova razvoja*. Kačić II. Split 1969, 23—69. U više je radnja dao i solidne priloge povijesti hrvatskog ribarstva i pomorstva: *Naličje jedne knjige iz godine 1882. o ribarstvu u našem moru*. Pomorski zbornik 2, Zadar 1964, 827—862; *Nazivi za glavne vjetrove na Jadranu u XVI stoljeću*. Pomorski zbornik 3, Zadar 1965, 1079—1093. itd.

Svoju ljubav za kulturnopovijesne starine i široko znanje prenosio je i na svoje slušače na Filozofskom fakultetu u Zadru gdje je predavao pomoćne povijesne znanosti: paleografiju, diplomatiku, kronologiju, sfragistiku itd. Tako će dr Ante Strgačić, znanstveni radnik i jedan od posljednjih svećenika glagoljaša, (II je vatikanski koncil uveo narodne jezike u bogoslužje) biti trajno prisutan među nama svojim znanstvenim radovima, a živ među studentima kojima je nastojao svojom erudicijom pružiti maksimum znanja i oduševiti ih za arhivsko nasljeđe koje očekuje svoje obrađivače.

Marija Pantelić

SLOVO

22

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG INSTITUTA U ZAGREBU

ZAGREB 1972

S L O V O

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG INSTITUTA
»SVETOZAR RITIG«

Izlazi 1 put godišnje

UREDNIŠTVO: 41103 ZAGREB, DEMETROVA 11
ODGOVORNI UREDNIK: VJEKOSLAV ŠTEFANIĆ

BR. 22

Za redakcioni odbor
uredio
VJEKOSLAV ŠTEFANIĆ